

Thorbecke 2022

Inleiding van
Prof.dr. Luigi van Leeuwen
voor VVD-wethouders,
Lunteren, 5 november 2010

Inleiding

- Hervormingen steeds onder druk van externe krachten
- Het ontstaan van het huis van Thorbecke
- Fundamentele veranderingen in de maatschappij:
 - Demografische, sociaal economische, technologische ontwikkelingen
 - Europa als tuin rond het Huis van Thorbecke
 - Regiovorming en binnengemeentelijke decentralisatie
- Recente hervormingsvoorstellen
 - Heroverwegingsrapporten
 - Regeerakkoord kabinet-Rutte
- Thorbecke 2022

Hervormingen onder externe druk

- Het Plakkaat van Verlatinge (26 juli 1581)
- De Franse revolutie (1795)
- Revoluties in Europa (1848)
- De Eerste wereldoorlog (1917/8)
 - De pacificatie van Cort van der Linden
- De Tweede wereldoorlog (1945)
- De studentenopstanden in Europa (1968)
- Is de huidige crisis zwaar genoeg om met kans op succes ingrijpende veranderingen te realiseren?

Het ontstaan van onze staatshuishouding

- Thorbecke en de oude Republiek
- De stadhouder-koning Willem III levert wanprestatie
- De Vrede van Utrecht (1713) kantelpunt
- Poging Simon van Slingelandt mislukt (1746)
- Ieder tijdvak heeft zijn eigen beginsel van beweging
- Het huis was overzichtelijk en flexibel (1848)

Het Huis van Thorbecke

- Overzichtelijk en flexibel:
 - Holding company om de gedecentraliseerde eenheidsstaat te besturen
 - Drie lagen niet in afzondering, maar in interactie
 - ‘gemeenten nodig om de staat goed te laten functioneren’
 - Open huishouding van de drie bestuurslagen
 - Geen driekringenleer

Het Huis van Thorbecke II

- Doelmatigheid bepaalt de toedeling van de overheidsfuncties:
 - Allocatie
 - Distributie
 - Stabilisatie
- Een continue slingerbeweging tussen centralisatie en decentralisatie

Grote maatschappelijke veranderingen van de laatste 50 jaren

- Demografische veranderingen
- Explosie van welvaart
- Sociaal vangnet
- Onderwijsparticipatie
- ICT
- Interne EU markt
- Globalisering
- De recente crises

De kwaliteit van het openbaar bestuur en de concurrentiekracht

- Global competitive index:
 - 50% technologische ontwikkeling/toepassing
 - 25% macro-economisch beleid
 - 25% bestuurlijke dynamiek
- Wel woorden, geen daden:
 - Vanaf eind jaren '60 een omvangrijke stroom nota's en rapporten om ons openbaar bestuur te verbeteren
- Ons Huis van Thorbecke heeft het overleefd, maar functioneert matig

- Ons Huis van Thorbecke heeft het overleefd, maar functioneert matig:
 - Geen visie, dus ook geen eenheid van beleid
 - Dichtgeplakt met wet- en regelgeving
 - De bureaucratie groeit nog steeds geweldig
 - Van high trust naar low trust
 - Transactiekosten rijzen de pan uit

Roep om het primaat van de politiek

- De verzuiling als houvast verdwenen
- Maakbare samenleving is een fiasco
- De Overheid als gekastreerde kater
- Politiek is niet voor bange mensen:
 - Politici verschuilen zich achter adviesorganen, SG's, etc.
- Het maaiveld als hoogste doel
- Voortgaande egalisering doodt financiële verantwoordelijkheid

Recente hervormingsvoorstellen I

- Rapport 18 (Openbaar Bestuur) heeft twee varianten:
- 1^e variant: provincies en waterschappen weg;
 - Van 13.000 naar 1.650 politieke ambtsdragers
 - Besparing 1,8 mrd
 - Grondwetswijziging noodzakelijk
- 2^e variant: Waterschappen als functioneel bestuur handhaven
 - Van 13.000 naar 5.000 politieke ambtsdragers
 - Besparing 1,45 mrd
 - Lange transitieperiode
- Bezuiniging:
- PF -/- 580 mln; GF -/- 1,7 mrd

Recente hervormingsvoorstellen II

- Rapport 19 Van schaven naar sturen
 - Besparingsvarianten
 - 1. Sturen op bedrijfsprocessen (1 mrd in 2015)
 - 2. Sturen op ondersteuning (500 mln.)
 - 3. Samenwerken in ondersteuning (200 mln.)
 - Aanpak van
 - Beleidsdirecties : 150 -> 50
 - Uitvoeringsorganisaties: 200 -> 30
 - Toezichthouders: 50 -> 15

Regeerakkoord Rutte

– Principes

- Je gaat erover of niet
- Je levert tijdig

– Doel

- Een krachtige, kleine en dienstverlenende overheid met minder belastinggeld, minder ambtenaren, minder regels en minder bestuurders

Rutte (vervolg)

– Maatregelen

- Alle overheden beperken zich tot hun kerntaken
- Beperking van de provinciale taken tot ruimte, economie en natuur
- Opschaling naar een Randstadprovincie
- Oprichting van een Randstadinfrastructuur-autoriteit
- Gemeentelijke herindeling wordt aan de lokale's overgelaten
- Afschaffen van de WGR+ en de deelgemeenten

– Bezuinigingen

- Kleine overheid met € 6,6 mrd minder
- Taakstelling rijk, instellingen en zbo's € 1,8 mrd
- Vermindering GF en PF € 1,34 mrd

Thorbecke 2022

- Zeer ambitieus en langdurig proces
- De minister van Algemene Zaken als aanjager
- Een proceswet met een looptijd van 12 jaar:
 - Drie zittingsperiodes van het Parlement
 - Twee zittingsperiodes burgemeesters
 - Drie zittingsperiodes raden en staten
- Bestuurlijke verdrag tussen partijen:
 - Waarborg voor continuïteit en Grondwetsherziening